

Teleki Júlia: KERESSEM AZ APÁM SÍRJÁT
Visszatekintés a múltba – II., bővített kiadás

III. MÁS SAJKÁS-VIDÉKI FALVAK

Teleki Júlia: KERESSEM AZ APÁM SÍRJÁT
Visszatekintés a múltba – II., bővített kiadás

ZSABLYA

Zsablyának 1910-ben a népszámlálás szerint 7989 lakosa volt, közülük 1702 magyarnak, 1074 németnek és 5080 szerbnek vallotta magát. 1948-ban az összlakosság száma 6273 volt, ebből 100 magyar, illetve 291 egyéb nemzetiségű, akik közé a németeket is besorolták.

A tanuk vallomása szerint az 1942-es razzia alkalmával nagyon sok ártatlan ember vesztette el életét, de az 1944-es bosszú attól sokkal kegyetlenebb volt. 1944 őszén a magyar férfiakat összeszedték, majd legtöbbjüket kihallgatás nélkül kivégezték. Az életben maradt magyar lakosokat 1945. január 29-én kihajtották otthonaikból, a járeki gyűjtőtáborba terelték őket, tehát ők is a csurogi magyarok sorsára jutottak. Megszégyenítve, megalázva, megkínózva, kifosztva, kiéheztetve váltak földönfutókká.

Ezekről a történetekről vall néhány szemtanú.

1. Bicskei Ilonka

– Nagyon nehéz arról beszélni, ami 1944-ben történt. Mindez örök nyomot, szomorúságot és bánatot hagyott az életemben.

– 1932-ben születtem, tehát még gyermek voltam, de emlékszem arra az időre, amikor a magyarok bejöttek, illetve arra is, amikor itt voltak. Apámék tanyán dolgoztak, mi pedig velük voltunk. Többször bejöttek hozzánk éjszakára a magyar honvédek, a járőrök, mert a partizánok lövöldöztek rájuk.

– Emlékszem arra is, amikor egy nap bejött hozzánk egy magyar csendőr, aki apámnak azt mondta: pakoljunk

Teleki Júlia: KERESSEM AZ APÁM SÍRJÁT

Visszatekintés a múltba – II., bővített kiadás

össze és menjünk, mert ha ők visszavonulnak, belőlünk még mának sem marad senki. Apám azt felelte, hogy bizony mi sehova sem megyünk, nem hagyjuk itt azt a kis vagyonunkat, amiért keményen megdolgoztunk. Elmondta még, hogy senkit sem bántottunk, mi itthon vagyunk. „Ne a vagyonát féltse jóember, hanem a családját!” –, hangzott a csendőrválasza.

– 1944-ben, a front közeledtével mi beköltöztünk a faluba. Egyik nap bejöttek hozzánk a német katonák, akik arra kényszerítették apámat, hogy szállítsa el őket kocsival Szerémségbe. Egy hét múlva jött haza, gyalogosan. Amikor hazaért, csak sírt, közben azt hajtogatta, mindnyájan meg fogunk halni. Pár napig volt otthon, amikor érte jöttek. A szerb szomszéd állított be, azt mondta, be kell menni a községházára. Apám bement, és vissza sem jött. Ugyanakkor és ugyanoda vitték a nagybátyámat is, míg a nagyapámat a bíróságra. Mivel édesanyámnak dolgoznia kellett, a nővérem pedig vigyázott a kisebb testvéreimre, így én vittem az ebédet apánknak.

– 1944. november 1. volt az a nap, amit nem tudok kitörölni az emlékezetemből. Ekkor is vinnünk kellett az ebédet a községházára. Amikor odaértünk, hangos énekszót hallottunk. A szerbek énekeltek, közben járták a kólót. Amikor be akartuk adni az ennivalót, közölték velünk, nincsen itt senki, elmentek a temetőbe sírt ásni. Mi nem tudtuk, de apáink biztosan, a saját sírjaikat ásták. Mivel nem zavartak el bennünket, ott maradtunk, vártuk, hogy a foglyok visszajöjjenek. Fogalmam sincs meddig váraкоztunk, de egyszer csak megérkeztek. Apám, amikor meglátott, könnyes szemmel megemelte a kalapját, de nem szólt semmit. Megláttam nagybátyámat is, emlékszem, az arca szörnyen össze volt verve. Az embereket beterelték a községházára,

mitőlünk elszedték a kosarakat, de kisvártatva visszaadták feltúrva. Egyre többen jöttek, szólt a harmonikaszó, a szerbek csak táncoltak, mi pedig továbbra is ott maradtunk, néztük őket. Kis idő múlva kinyílt a községháza ajtaja, s jöttek ki a levetköztetett emberek hátrakötözött kézzel. Odaállították őket a falhoz, ahová előzőleg szalmát szórtak. Ott álltak némán, közöttük édesapám, én kerestem a tekintetét, de ő lehajtott fejjel állt a többiek között. Nem tudtam felfogni, hogy mi következik; a fal mellett az emberek – közöttük az édesapám és az összevert nagybátyám –, körülöttük a nézők, a zene egyre hangosabban szólt, és akkor... egyszerre csak puskaropogás hallatszott, az emberek némán eldőltek, eldőlt édesapám is véresen, többé meg sem mozdult. Ekkor döbbsentem rá, mi is történt; sikítani kezdtem, velem sírt a többi magyar gyerek is, de a zene egyre hangosabbá vált, a szerbek pedig a halottak körül táncoltak. Mi sírva, üvöltve rohantunk haza. Otthon már nem tudtam elmondani, mi történt, sokkot kaptam. Azóta is sokszor felriadok álmomból, mert puskaropogást hallok, miközben látom, hogy édesapámnak folyik a vére, ahogyan eldőlt.

– Édesapám 36 éves volt, amikor kivégezték. Hatan maradtunk ott, apa nélkül. Nővérem 13, én 12, a legkisebb öcsém pedig egy éves volt. Pár nappal később kimentünk a temetőbe, akkor láttuk a nagy sírhelyeket. Nagyapámat a bíróságon verték agyon, de a rokonságunkból szinte nem maradt életben férfi.

– 1945. január 29-én hajnalban bejöttek hozzánk, közölték velünk, hogy azonnal csomagoljunk, mert el kell hagynunk a házunkat. Még azt sem engedték meg, hogy felöltözzünk. A nagy hidegben, az utcán várakoztattak bennünket, eközben láttuk, ahogyan a szomszédok kihordják a házunkból a holminkat. Csak néztem, ahogyan

viszik a kolbászt, a szalonnát, a ruháinkat. Később betereltek bennünket az Uzelac-kocsmába. A bejáratnál két ember állt zsákokkal. Az egyik zsákba a pénzt, a másikba pedig az ékszereket kellett bedobni. Aki nem volt hajlandó, azt megfenyegették, hogy megölik, majd erőszakkal elvették tőle. Délután gyalog indultunk Járek felé. Úgy éreztük, lefagy a lábunk. A gyerekeket kocsira rakták, de később lezavartak bennünket is gyalogolni. Láttam, amint lelőnek egy embert, mert már nem bírt gyalogolni. Odaérkezésünk után egy Örzse néni nevezetű asszony felakasztotta magát, egy férfi pedig kútba ugrott.

– A gyűjtőtáborban kegyetlen sorsunk volt. Tetves szalmán kellett aludnunk, ennivalónk nem volt. Amit enni kaptunk, mi még az állatoknak sem adtuk volna, nem volt sem só, sem pedig zsír a kukoricalisztból készült valamiben. Egyik nap a nővérem kiszökött a táborból koldulni, de elfogták, azután nagyon megpofozták, amit pedig összegyűjtött, elszedték tőle. Legkisebb öcsém, mivel nem volt neki mit szopnia, nagyon legyöngült és megbetegedett. A szobában, ahová zártak bennünket, senki sem tudott aludni a sírásától. Rongyba csavart kenyeret dugtak a szájába, sőt még voltak olyanok is, akik a szegényes ételadagjuk egy részét átadták neki, csak ne sírjon már.

– Hosszúnak tűnő hónapok után, szeptemberben kiengedtek bennünket a táborból. Papírt kaptunk arról, hogy szabadok vagyunk, de haza nem mehetünk. Nagymamám mégis elment Zsablyára, hogy otthonról ruhát hozzon a számunkra. Nem gondolt arra, hogy ott sincs már semmink. Mesélte, hogy a szomszédok téglával dobálták meg, amikor meglátták, agyon akarták verni; így üldözték egészen az állomásig. Szabadulásunk után nem sokkal a nagymamát megütötte a szél, így édesanyámra maradt ő

is velünk, a hat gyerekkel együtt. Anyám idegei sem bírták sokáig, epilepsziás lett, a rohamai miatt nem tudott elhelyezkedni, így csak alkalmi munkákat vállalhatott. A nővérem és én dolgoztunk, mi tartottuk el a családot. Zsablyára soha többé nem mehettünk, csak a szomorú emlékeink maradtak meg a faluról.

2. Szabados, született Bűn Piroska

– 1930-ban születtem Zsablyán. 1941/42-ben még kislány voltam, de azért nagyon jól emlékszem azokra az időkre, amikor a Magyar Honvédség bejött hozzánk. Csendben jöttek, de a padlásokról golyózáporral fogadták őket. A zsablyai szerbek nem nézték jó szemmel a bevonulásukat, már az első naptól kezdve, ahol és amikor csak tehették, ölték a magyar katonákat. Nyáron felgyújtották a búzakazlakat, a termés a cséplőgépekkel együtt odaégett. A határban szolgálatot teljesítő rendőrrjáőröt is lelőtték, egyiküket Tóth Mihálynak hívták, aki többgyermekes családapa volt, a másik rendőr pedig német származású volt, nevére már nem emlékszem. A réten megtámadták a csendőröket és a katonákat, közülük is megöltek tizenegyet. Ezeket a város központjában ravatalozták fel. Később újból megöltek 35 vagy 36 katonát. Így kezdődött, tehát elmondhatom, hogy az első lövéseket nem a magyar katonák adták le, valamint azt is, hogy az első halott nem szerbajkú volt.

– Szomszédunkban élt egy fiatal, katonaköteles ember, Savonak hívták. A magyar hadsereg bevonultatta katonának, de ő megszökött, átment a partizánokhoz. Apám látta, amint éjjelente hazajár, de nem mondta el senkinek. A magyar hatóság kijött hozzánk, Savo után kérdezősködött, de mivel apám azt vallotta, hogy nem látta, így őt verték meg. Egyik nap, amikor Savo a szőlőnkön

Teleki Júlia: KERESSEM AZ APÁM SÍRJÁT

Visszatekintés a múltba – II., bővített kiadás

ment keresztül, én is láttam, de ő is megpillantott engem. Olyan fehér lett, mint a fal. Szóltam apámnak, hogy láttam a szomszéd fiút, mire édesapám nagyon megijedt, arra kért, ne áruljam el senkinek, mert ellenkező esetben Savot is, őt is nagyon megvernék. Így én hallgattam.

– Eljött az az idő is, amikor megjelentek a partizánok, és kezdték összeszedni az embereket. Savo ájtott hozzánk, azt mondta édesapámnak, hogy ne féljen, nem fogják bántani, mert megmentette az életét. Nagyon jól emlékszem ezekre a napokra. Október 23-án éjjel tömegesen jöttek át a partizánok a Tiszán, lovas kocsival kellett elébük menni. Sok magyar embert szedtek össze, nekik kellett megjavítani a hidat a Jegricskán, de közülük kevesen tértek vissza. Savo szomszédunk nem sokáig maradt otthon, be kellett vonulnia partizánnak, így édesapám pártfogó nélkül maradt. Egyik csütörtöki napon, délután fél négykor megállt előttünk egy szekér, majd bejött két civil, kezükben puskával. Odaszóltak apámnak: „Öltözz, jössz velünk!” El sem búcsúzhattunk, amikor elment. Soha többé nem tért vissza. Egy hétig vittem neki az ételt, de hogy ki ette meg azt, nem tudom. Az emberek a községháza és a járásbíróház terméibe voltak bezárva. Itt nagyon megverték, megkínózták őket. Sógorom édesanyját beengedték hozzájuk, de ő csak az alsónadrágjáról ismert rá a fiára, mivel összeverték őket, a ruháikat pedig elszedték tőlük. Mikor vittem az ebédet, sírva kértem, engedjenek be engemet is, de kérésemnek nem tettek eleget. Ott sírdogáltam az iskola előtt, a ligetben, amikor egy szerb tiszt meglátott. Kérdezte: „Zašto plačeš, devojko?” (Miért sírsz, kislány?) Azt válaszoltam, mert nem engednek édesapámhoz. Ekkor kivett a zsebéből egy papírt, megnézte, majd közölte velem, hogy menjek haza, apámat most lőtték le, már nem él.

– *Édesanyám pár napra rá idézést kapott, kocsival, lóval kellett megjelennie a községháza udvarán. Ezután megjelent nálunk két fegyveres kamasz, kiszedtek mindent a szekrényből és elvitték.*

– *November végén vagy december elején volt egy kishalottunk, azt vittük ki a temetőbe. Barátnőmmel szétnéztünk, s ekkor 11 nagy sírhantot vettünk észre. Ijedtünkben viasszaladtunk az útra, de egy katona meglátott bennünket. Igazoltatni akart, mi pedig mondtuk, hogy csak a temetésen voltunk. Az volt a szerencsénk, hogy a hó még nem esett le, így nem láthatták meg a nyomunkat. A körülbelül 4m x 4m nagyságú sírhantok nagyon kiemelkedtek a talajból, de nagy valószínűséggel kevés földet túrtak a halottakra, ezért kellett azokat őrizni. Még ma is meglelném a helyüket, ahogyan bemegyünk a nagytemetőbe: jobbra kell fordulni, ott vannak a stációk között. Senki nem tudja, hány száz vagy ezer ember nyugszik ott. Csak a mi családjunkból több mint tízet végeztek ki.*

– *Hányattatásunk ezzel még nem ért véget. 1945. január 29-én bejött hozzánk egy ember, azt mondta, hogy öltözzünk, mert elhajtának bennünket. Jöttek is, kérték a kulcsokat, de kijelentették, hogy az összes pénzünket magunkkal vihetjük. Az Uzelac-kocsmába tereltek bennünket, ahol a bejáratnál le kellett adni a magunkkal hozott pénzt. Innen a hideg moziutermbe kerültünk, itt várakoztunk délután négy óráig. A közöttünk levő férfiakat elkülönítették, őket Čortonovcira szállították. A csecsemős anyákat és öregeket a helybeli szerbek szekerekre rakták, majd átvitték őket Járekra, ahol a szó szoros értelmében ledobálták őket a kocsikról. Útközben sok baba megfagyott. Minket négyes sorba állítottak, így tereltek bennünket, gyalogosan Járekra. Több embernek leszedték a lábáról a*

jobb minőségű csizmát, illetve cipőt, majd zokniban kellett folytatnia a gyaloglást. Még a szükségletünk elvégzésére sem volt szabad megállnunk, mert aki azt megkísérelte, puskatussal kényszerítették az út folytatására. Sokan gyaloglás közben becsináltak a nadrágba, a harisnyába, ami aztán rájuk fagyott. Úgy hiszem, mindezt csak azért csinálták velünk, hogy még jobban megalázzanak bennünket.

– Éjjel egy órakor érkeztünk meg, a sötétben betelereltek bennünket a kiürített német házakba, mint ahogy a dísznókat szokás. Itt, a szobákban szalmát találtunk a padlón, azon aludtunk. Itt voltak már a csurogi magyarok. Rendes ételt nem kaptunk, csak valamilyen kukoricadarát só nélkül. Evőeszközünk sem volt. Találtam egy kocsi-kenőcsös kis vödört, ezt kimostam, emellett egy fadarabból kanálfélét faragtam, ezek lettek az evőeszközeim.

– Tizenöt éves voltam csak, de anyámmal együtt március 29-én Becsére vittek dolgozni. Ruháinkat fertőtlenítették, hajunkat levágták, majd a rögtönzött kórházba vittek bennünket, ahol takarítanunk kellett. A Borac (Harcos) elnevezésű kiürített üzlethelyiségben voltunk elszállásolva. Naponta őrök kísérték bennünket munkába, mint a rabokat, ebédre egy-egy darab száraz kenyeret kaptunk. Itt dolgozott a kórházban Zoran bácsi, aki – amikor csak tehette – az ápolóknak készített kosztból juttatott nekünk is. De volt egy Mamicának nevezett nő is, aki még a szemünket is kiszedte volna, ha megtudja, hogy eszünk. A kapálás idején kivittek bennünket a Palkovics-tanyára. Reggeltől sötétedésig dolgoztunk olyan ennivaló mellett, amitől különbet adnánk ma még a kutyának is.

– 1945. június 29-én Szépligetre kerültünk, ahol szintén az elhagyatott német házakban szállásoltak el

bennünket. Itt valamivel könnyebb volt a sorsunk, mert a környező tanyákon dolgozhattunk. Egyik helyen a barátnőmmel nem mertünk enni a finom ételből, mert attól féltünk, megbetegszünk, mivel agyon voltunk éheztetve.

– Nagy sokára eljött szeptember 22-e, amikor szabadon engedtek bennünket. A papíron, amit kaptunk, azt is feltüntették, hogy Zsabyára soha nem mehetünk vissza. Ott álltunk zsabyaiak, csurogiak, mozsoriak csonka családokban, mindenüktől megfosztva, megalázva nyolc hónap kegyetlen lóger után, magunkra hagyva. Mindezt még a legnagyobb ellenségemnek sem kívánom.

3. özvegy Pető Sándorné

– 1944 októberében, amikor bejöttek a „felszabadítók”, már reggel felakasztottak a villanykarókra néhány embert. Erre a sorsa jutott Fekete János is. A kisbíró hordta ki tragacson a hullákat a temetőbe. Ezután azokat az embereket, akiket összeszedtek, a községházára vitték „önkéntes” munkára. Így vitték el a férjemet is. Este kerestem, mivel nem jött haza. Az őt azt mondta, hogy másnap vihetek neki ebédet. Ezt tettem egy pár napig, utána azt mondták, elvitték. Egy részükkel a temetőben gödröket ásattak, majd ide temették őket.

– 1945 január végén kihajtottak bennünket otthonunkból. Olyan gyorsan el kellett hagynunk a házat, hogy még öltözködni sem volt időnk. Alig léptünk ki a kapun máris elhajtották az udvarunkból a disznókat, de egy szót sem szólhattunk. A gyerekeket kocsira dobálták, az idősek pedig gyalog indultak útnak. Azt mondták, ne vigyünk sok ennivalót, mert két nap múlva úgyis visszajövünk. Mivel kegyetlen hideg volt, az utazás pedig

nagyon nehéz, sokan útközben dobálták el az ennivalót, hogy könnyebben haladjanak. Akik már nem bírtak menni, azokat a szerb gyerekek puskatussal ütötték. Mindenünket elszedtek, de amikor Járekra értünk, még egyszer átkutattak mindenkit, itt még az ékszereket, a gyűrűket, a fülbevalókat is oda kellett adnunk.

– Járekon nehéz sorunk volt. Körülbelül 25-en voltunk egy szobában, szalmán feküdtünk. Só nélküli ételmet kaptunk. Azt a kukoricát főzték meg számunkra, amit a kiűrt német házakban találtak.

4. H.L., névtelen adatközlő

– Zsablya összes magyar lakossága várta a magyarok bejövetelét. Nem azért, mert bajunk volt a szerb szomszédainkkal, velük addig jó viszonyban éltünk, hanem a rendszerrel volt probléma. Az iskolákkal és a nyelvhasználattal. A bevonuláskor nagy ünnepséget csaptunk. A magyar katonák senkit sem bántottak; sőt, a magyar tiszteknek tetszettek a szerb lányok. Később ezt szigorúan tiltották, mert több esetben is megtörtént, hogy eltűntek azok a tisztek, akik szerb lányokkal jártak.

– Ezután egyre több határvadászt és csendőrt is kivégeztek a szerbek. Egyik határvadászt, miután megölték, még fel is darabolták, majd hogy a hatás még nagyobb legyen, a húscsúszatokkal kiírták: így jár minden magyar. Ekkor statáriumot rendeltek el, összeszedték a fegyvereket. Elfogtak egy Kartara nevű partizánt, aki elmondta, mi készül a magyarok ellen. Olyan szóbeszéd járta, hogy fekete volt a magyar karácsony, de a szerb piros lesz, mert kivégzik a magyarokat. Ezt követően kezdődött a razzia 1942-ben. A magyarok összeszedték

azokat az embereket, akiket bűnösnek tartottak, valamint a partizánokat, majd a Tiszának hajtották és kivégezték őket. Az áldozatok között sok volt az ártatlan is.

5. Névtelen adatközlő

– Amikor a magyarok visszavonultak, vihar előtti csönd volt. Lovas kocsikkal jöttek az oroszok, de el is mentek. Utánuk emberek jöttek puskákkal, majd megkezdődött a megtorlás. Fekete János volt az első, akit kivégeztek. Összeverték, majd felkötötték a villanypóznára. Ráírták egy táblára, hogy így jár az is, aki leveszi. Két nap után merték csak levenni.

– Egyik napon kidobolták, kivégzés lesz. Dróttal összekötözött kezű embereket lőttek le. A kivégzés nyomait az asszonyoknak, a kivégzettek feleségeinek kellett eltüntetniük. A hullákat a katolikus temetőben földelték el, de voltak olyanok is, akik a dögtemetőbe kerültek.

– 1945 január végén hajtottak ki bennünket a házunkból. Nagyon hideg, csúszós idő volt. Négyes, ötös sorokban tereltek bennünket Járek felé. Ahogy a hidegben haladtam, úgy éreztem, nincs erőm tovább menni, inkább lefekszem, még azt sem bántam volna, ha lelőnek. Nem éreztem félelmet, csak fáradtságot. Lassan mégis megérkeztünk Járekra. Itt, a lógerban nagyon kegyetlen sors várt ránk. Az élelem, amit kaptunk, nem embernek való volt. Innen Szépligetre kerültünk. Itt is sokan meghaltak. A kiéhezett, elcsigázott emberek megbetegedtek, mert a gyomruk már képtelen volt az élelmet feldolgozni.

Teleki Júlia: KERESSEM AZ APÁM SÍRJÁT
Visszatekintés a múltba – II., bővített kiadás

A ZSABLYAI ÁLDOZATOK LISTÁJA

<i>Sorszám és név</i>	<i>Életkor</i>	<i>Foglalkozás</i>	<i>Családi állapot</i>
001. Ábrahám Péter	48	munkás	nős, 3 gyerek
002. Acsai Gábor	34	földműves	nős, 2 gyerek
003. Bakos Ferenc	43	zenész	nős, 3 gyerek
004. Bakos Ferenc	17	diák	(003. fia)
005. Bálint György	45	földműves	nős, 3 gyerek
006. Bálint György	42	földműves	nős, 7 gyerek
007. Bánszki István	37	földműves	nős, 2 gyerek
008. Baor Ede	54	kupec	nős, 2 gyerek
009. Baor József	44	munkás	nős, 1 gyerek
010. Baranyi József	35	rendőr	nős, 3 gyerek
011. Bercsényi Péter	60	földműves	nős, 5 gyerek
012. Bercsényi Péterné	?	háziasszony	(011. felesége)
013. Bicskei Imre	36	földműves	nős, 6 gyerek
014. Bohócki István	39	földműves	nős, 2 gyerek
015. Bohócki Lajos	47	?	?
016. Bohócki Pál	34	rendőr	nős, 2 gyerek
017. Bohócki Péter	30	munkás	?
018. Bohócki Vilmos	?	kisbíró	nős, 2 gyerek
019. Boros András	35	kovács	nős, 3 gyerek
020. Böröcsök József	45	fényképész	nős, 2 gyerek
021. Böröcsök József	35	földműves	nős, 2 gyerek
022. Böröcsök Sándor	60	banktisztviselő	nős, 3 gyerek
023. Böröcsök Vida	27	kocsmáros	házas, 3 gyerek
024. Bujdosó Pál	45	munkás	nős, 3 gyerek
025. Bukta István	43	munkás	nős, 1 gyerek
026. Bukta Mária	37	munkás	házas, 3 gyerek
027. Bún Béla	20	gimnazista	(028. fia)
028. Bún György	50	földműves	nős, 3 gyerek
029. Bún Ferenc	40	földműves	nős, 4 gyerek (028. fivére)
030. Bún József	57	földműves	nős, 2 gyerek (028. fivére)
031. Cifra Sándor	37	munkás	nős, 3 gyerek
032. Cobor János	28	munkás	?
033. Cobor Péter	53	munkás	nős, 3 gyerek
034. Cseh Ferenc	33	gépész	nős, 2 gyerek
035. Cseh Vince	49	postás	nős, 3 gyerek

Teleki Júlia: KERESSEM AZ APÁM SÍRJÁT

Visszatekintés a múltba – II., bővített kiadás

<i>Sorszám és név</i>	<i>Életkor</i>	<i>Foglalkozás</i>	<i>Családi állapot</i>
036. Csapak András	28	földműves	?
037. Csapak Pál	65	földműves	nős, 4 gyerek
038. Csombor István	?	?	nős, 1 gyerek
039. Deák József	63	munkás	nős, 3 gyerek
040. Dencsik Ferenc	36	munkás	nős, 2 gyerek
041. Denis (Danis ?) Antal	47	?	?
042. Dukai Lajos	?	(vallásos ember)	?
043. Ember Gyula	45	földbirtokos	?
044. Fekete Ferenc	26	földműves	nős, 3 gyerek
045. Fekete János	36	földműves	nős, 3 gyerek
046. Fekete Péter	33	földműves	nős, 2 gyerek
047. Ferenci József	50	zenész	nős, 2 gyerek
048. Fodor András	33	zenész	nős, 2 gyerek
049. Forgács József	?	?	?
050. Gálfi Antal	20	katona	?
051. Gálfi György	50	földműves	?
052. Gálik György	42	?	?
053. Gálik József	66	földműves	nős, 5 gyerek
054. Gálik József	30	földműves	nős, 3 gyerek (052. fia)
055. Giric István	47	földműves	nős, 7 gyerek
056. Gusztón Ferenc	66	földműves	nős, 4 gyerek
057. Gusztón Ferenc	37	munkás	nős, 3 gyerek (056. fia)
058. Gusztón Márton	24	?	? (056. fia)
059. Gusztón Péter	40	munkás	nős, 4 gyerek (056. fia)
060. Gregus József	41	?	?
061. Gregus Mátyás	43	anyakönyv-vezető	nős, 3 gyerek
062. Gyermán István	40	munkás, csontkovács	nős, 3 gyerek
063. Hagymás István	36	földműves	nős, 3 gyerek
064. Hagymás József	63	földműves	nős, 2 gyerek
065. Hagymás Mihály	65	kosárfonó	nős, 4 gyerek
066. Hagymás Mihályné, Viktória	?	?	(064. felesége)
067. Hagymás Teréz	50	?	?
068. Hajdzser András	75	földműves	nős, 2 gyerek
069. Hajdzser Péter	52	földműves	nős, 1 gyerek
070. Hajdzser Péter (Petyi)	19	?	? (069. fia)
071. Hajnal (Vihar) Péter	30	földműves	nős, 1 gyerek
072. Halász Mátyás	42	földműves	nős, 4 gyerek

Teleki Júlia: KERESSEM AZ APÁM SÍRJÁT

Visszatekintés a múltba – II., bővített kiadás

<i>Sorszám és név</i>	<i>Életkor</i>	<i>Foglalkozás</i>	<i>Családi állapot</i>
073. Hegedűs Imre	45	méhész	nős, 2 gyerek
074. Hegedűs Imréné, Mária	?	?	(073. felesége)
075. Horgász József	35	kéményseprő	nős, 2 gyerek
076. Horváth István	43	munkás	?
077. Horváth József	?	?	?
078. Horváth Mihály	54	gépész	?
079. Horváth Margit	52	?	(078. felesége)
080. Jakubec Lajos	58	zenész	nős, 1 gyerek
081. Jakubec Lajos	32	rendőr	nős, 2 gyerek (080. fia)
082. Kalapos János	30	bognár	?
083. Kalapos Mihály	40	kovács	nős, 2 gyerek
084. Kalocsai József	30	munkás	?
085. Karácsonyi Mihály	40	zenész	?
086. Kecskés Péter	32	földműves	nős, 3 gyerek
087. Kelemen Gábor	56	munkás	nős, 2 gyerek
088. Kelemen György	42	földműves	nős, 3 gyerek
089. Kelemen István	58	földműves	nős, 3 gyerek
090. Kelemen (Bajusz) József	38	földműves	nős, 3 gyerek
091. Kelemen Pál	51	földműves	nős, 2 gyerek
092. Kelemen Sándor	57	földműves	nős, 3 gyerek
093. Kelemen Tamás	?	?	?
094. Kelemen Teréz	20	?	házas, 1 gyerek
095. Kern Irma	?	?	?
096. Kern István	50	kántortanító	nős, 1 gyerek
097. Késes Péter	30	mezőőr	nős, 3 gyerek
098. Kinka Ferenc	40	földműves	nős, 4 gyerek
099. Kinka Péter	60	földműves	nős, 3 gyerek
100. Kis Péter	39	munkás	nős, 2 gyerek
101. Klimó János	43	földműves	nős, 2 gyerek
102. Klimó Péter	38	földműves	nős, 2 gyerek
103. Kókai István	43	munkás	nős, 2 gyerek
104. Kollár Galambos György	44	iparos	?
105. Kollár Galambos Pál	42	földműves	nős, 2 gyerek
106. Kordélyos György	42	úri szabó	nős, 1 gyerek
107. Korhec (Ballangó) ?	29	napszámos	nős, 3 gyerek
108. Koszorús József	36	gépész	?
109. Kovács Elek	?	?	?

Teleki Júlia: KERESSEM AZ APÁM SÍRJÁT

Visszatekintés a múltba – II., bővített kiadás

<i>Sorszám és név</i>	<i>Életkor</i>	<i>Foglalkozás</i>	<i>Családi állapot</i>
110. Kovács (Kupak) Gábor	42	napszámos	nős, 6 gyerek
111. Kovács Imre	?	?	nős, 2 gyerek
112. Kovács (Tuba) István	?	?	?
113. Kovács Péter	53	géplakatos	nős, 1 gyerek
114. Kremmer Mihály	50	földbirtokos	?
115. Kutri György	31	földműves	nős, 1 gyerek
116. Kutri József	22	földműves	?
117. Kutri Péter	52	szélmolnár	nős, 3 gyerek
118. Kutrik Péter	?	főszolgabíró	?
119. Lacik József	31	mezőőr	nős, 1 gyerek
120. Lapa Mátyás	60	földműves	nős, 2 gyerek
121. Latinyák István	42	földműves	nős, 2 gyerek
122. Latinyák Mátyás	48	kisbíró	nős, 6 gyerek
123. Madacki István	51	mészáros	nős, 2 gyerek
124. Magyar András	30	iparos	?
125. Makra János	39	földműves	nős, 2 gyerek
126. Mandity Mihály	?	?	?
127. Mészáros József	kb. 50	?	?
128. Mihalec János	32	fuvaros	nős, 2 gyerek
129. Milinszki János	59	földműves	nős, 3 gyerek
130. Molnár Ferenc	45	földműves	nős, 2 gyerek
131. Molnár István	47	földműves	nős, 2 gyerek
132. Molnár Sándor	61	földműves	nős, 4 gyerek
133. Nagy György	32	munkás	nős, 1 gyerek
134. Német (Kunyec) György	57	földműves	nős, 5 gyerek
135. Német Pál	37	rendőr	nős, 2 gyerek
136. Novák István	45	munkás	nős, 2 gyerek
137. Olmán Ferenc	60	munkás	nős, 4 gyerek
138. Olmán Ferenc	38	földműves	nős, 2 gyerek (137. fia)
139. Olmán István	65	?	?
140. Olmán Mátyás	17	?	?
141. Olmán Mihály	36	munkás	nős, 5 gyerek
142. Örlös István	36	munkás	nős, 2 gyerek
143. Paksi Antal	58	?	nős, 2 gyerek
144. Pálfi István	31	kézbcsítő	nős, 1 gyerek
145. Pap István	58	munkás	nős, 1 gyerek
146. Papné Bognár Rozália	53	földműves	?

Teleki Júlia: KERESSEM AZ APÁM SÍRJÁT

Visszatekintés a múltba – II., bővített kiadás

<i>Sorszám és név</i>	<i>Életkor</i>	<i>Foglalkozás</i>	<i>Családi állapot</i>
147. Pető Sándor	38	földműves	nős, 4 gyerek
148. Pintér Antal	73	nazarénus hitoktató	nős, 5 gyerek
149. Pintér Péter Lukács	?	göloncsér	?
150. Pozder (Tatinca ?)	?	?	?
151. Puhalek Péter	42	rendőrfővezető	nős, 3 gyerek
152. Rajda József	38	hentes	?
153. Rajda Pál	19	henteslegény	?
154. Rajda Péter	41	munkás	nős, 2 gyerek
155. Romoda József	35	munkás	nős, 5 gyerek
156. Rudics György	43	útkaparó	nős, 4 gyerek
157. Rudics György	18	?	(156. fia)
158. Sánta (Bukovics) József	50	kosárfonó	?
159. Serfőző István	59	munkás	nős, 3 gyerek
160. Serfőző József	51	munkás	nős, 2 gyerek
161. Serfőző Piroska	28	háziasszony	?
162. Sérity Iván	55	mozitulajdonos	?
163. Sós Antal	44	gátőr	nős, 2 gyerek
164. Sóti György	50	földműves	nős, 2 gyerek
165. Sóti György	25	?	(164. fia)
166. Szalócai Menyhért	44	jegyző	nős, 2 gyerek
167. Szusák Katalin	60	háziasszony	házas, 1 gyerek
168. Szűgyi István	38	festő	nős, 2 gyerek
169. Talló József	40	földműves	nős, 1 gyerek
170. Talló Mihály	45	földműves	nős, 2 gyerek
171. Talló Pál	50	földműves	nős, 2 gyerek
172. Tóth A. István	40	földműves	nős, 1 gyerek
173. Tóth Imre	48	földműves	nős, 2 gyerek
174. Tóth István	60	kertész	nős, 4 gyerek
175. Tóth Márton	?	?	?
176. Tóth Péter	?	?	?
177. Tóth Sándor	45	kofa	nős, 2 gyerek
178. Tuba Kovács I.	?	?	?
179. Vámos Béla	50	trafikos	?
180. Varga Károly	35	munkás	nős, 3 gyerek
181. Zavarkó Ferenc	21	?	(183. fia)
182. Zavarkó József	22	?	(183. fia)
183. Zavarkó Mátyás	47	földműves	nős, 2 gyerek

Teleki Júlia: KERESSEM AZ APÁM SÍRJÁT
Visszatekintés a múltba – II., bővített kiadás

<i>Sorszám és név</i>	<i>Életkor</i>	<i>Foglalkozás</i>	<i>Családi állapot</i>
184. Zelenka János	35	földműves	nős, 3 gyerek
185. Zelenka Mihály	63	földműves	nős, 4 gyerek
186. Zónai Fehér István	23	munkás	nős, 1 gyerek
187. Zsolcer János	28	földműves	nős, 2 gyerek
188. Zsolcer Mátyás	?	?	?
189. Fekete Sándor ¹⁾	?	?	?

A JÁREKI HALÁLTÁBORBAN ELHUNYT ZSABLYAIK LISTÁJA

<i>Felnőttek:</i>		<i>Gyermekek:</i>	
<i>Sorszám és név</i>	<i>Életkor</i>	<i>Sorszám és név</i>	<i>Életkor</i>
01. Bajcsi Erzsébet	60 év	01. Ádám József	2 év
02. Bujdosó Mihály	31 év	02. Baranyi Katalin	15 hó.
03. Csizmár Mária	40 év	03. Bohócki Julianna	13 hó.
04. Csizmadia Károly	71 év	04. Csizmadia István	2 év
05. Csonka István	72 év	05. Gálík István	17 hó.
06. Gulyás Erzsébet	76 év	06. Kisúri Péter	5 hó.
07. Kelemen Pál	88 év	07. Kovács Antal	11 hó.
08. Makra Rozália	70 év	08. Mihalek Júlia	13 hó.
09. Majoros Ilona	33 év	09. Rajda Ilona	7 hó.
10. Nagy Antal	81 év	10. Borza Mihályné újszülött babája ¹⁾	
11. özv. Német Terézia	75 év	11.	
12. Régei Mihály	74 év	12.	
13. özv. Simon Rozália	80 év	13.	
14. Szerdahelyi János	47 év	14.	
15. özv. Takács Mária	77 év	15.	
16. Tóth Sára József	80 év	16.	
17. Zetkó Pál	64 év	17.	
18. Borza Mihályné ¹⁾	?		

MEGJEGYZÉSEK A LISTÁKHOZ:

1) – e személyekről az adatokat a könyv szerkesztésének befejezte után szolgáltatották a túlélő hozzátartozók.

Teleki Júlia: KERESSEM AZ APÁM SÍRJÁT
Visszatekintés a múltba – II., bővített kiadás

Digitális kiadás a Magyar Elektronikus Könyvtár (MEK) keretében. A kiadás jogait a Magyar Elektronikus Könyvtár (MEK) fenntartja.

MOZSOR

Mozsornak 1910-ben 3606 lakosa volt, ebből 406 magyar nemzetiségű. 1948-ban a faluban 3035 szerb és 62 magyar élt.

1942-ben Mozsoron nem volt tömeges kivégzés, a falu magyar lakosait mégis kollektív bűnösöknek kiáltották ki. Cseres Tibor könyvében 72 személy meggyilkolásáról ír, köztük megemlítve Köves István plébánost és édesanyját. A plébánost háborús bűnösnek nyilvánították, ami lehet, hogy igaz is volt, mivel kapzsi embernek ismerték, aki hajlandó volt embereket feljelenteni, akiknek vagyona, pénze pedig, miután elvitték őket, az övé lett. A megtorlást nem várta be, elmenekült Jánoshalmára, de a partizánok visszahozták onnan, majd őt, édesanyját és alkalmazottját kegyetlenül megkínozták, ezután pedig kivégezték őket.

1945. március 18-án a mozsori magyarokat is kihajtották a járeki gyűjtőtáborba. Ők is a csurogi és zsabylai magyarok sorsára jutottak.

Petrik Verona, a Legenda a bácskai magyarokról című versében megemlíti, hogy 1944-ben összeszedték a magyar férfiakat, nem válogatván közöttük, hogy ki bűnös, ki nem. Tizenegy nap kegyetlen kínzás után levetkőztetve, összekötözött kézzel terelték ki őket kivégzésre. A holttesteket embertársaiknak kellett a dögtegetőbe szállítani. Azokat, akiket akkor nem öltek meg, még hat hétig kínozták.

A mozsori áldozatok nevét nem volt nehéz összegyűjteni. Meglehet, hogy az adatközlők visszaemlékezése alapján készült listán olyan nevet is

találnak, aki még él, de nézzék el a lehetséges tévedést, az emlékekben már ők is a bosszú áldozataiként vannak nyilvánítva.

A következőkben néhány túlélő vallomását olvashatják.

1. Csajkó, született Búza Katalin

– 1941-ben, amikor a magyarok bejöttek, a szerbek ellenálltak, ami miatt a magyar hatóság több szerbet, de magyart is kivégezett. Ezt 1944 követte, októberben összeszedték a magyar férfiakat, majd a községháza pincéjébe zárták őket. Apámat is elvitték, én hordtam neki az ennivalót barátnőmmel, egy Petrik vezetéknévű lánnyal, mivel az ő apja is a pincében volt. Apámat nem végezték ki, vele temették el a halottakat, akik kivégzés előtt ásták ki saját sírjaikat. Az ásás után a gödör szélére kellett állniuk, majd belelövöldözték őket. Egyikük, még mielőtt elérte volna a golyó eldőlt, így életben maradt. Apámék csak kevés földet dobtak rá, azt is csak azért, nehogy észrevegyék a katonák, hogy az illető él.

– 1945 tavaszán a partizánok kizavartak bennünket a házunkból. Anyámat puskatussal ütötték, engem pedig a falhoz vágtak csak azért, mert vissza akartam menni a babámért. Az iskolába tereltek bennünket. Ott voltunk délutánig, ez idő alatt pedig a szerb szomszédok kipakolták a házából a holmit. Estefelé indultunk Járekra. A gyerekeket kocsira rakták, a többieknek gyalogolniuk kellett. Egy asszonyt, aki már nem bírt menni, feldobták a szekérre, úgy, hogy eltörött a lába. Egy másik asszony pedig a kocsin szülte meg gyermekét.

Teleki Júlia: KERESSEM AZ APÁM SÍRJÁT

Visszatekintés a múltba – II., bővített kiadás

– Járekon már ott találtuk a csurogi és zsablyai magyarokat. Nem felejttem el kíváncsi nézésüket, nem tudták, hogy honnan jöttünk. Külön-külön helyezték el a Csurogról, a Zsablyáról, valamint a Mozsorról érkezett embereket. A szobában, ahova kerültünk, a földre szalmát terítettek; ott a tetveken kívül semmi sem volt.

– A férfiakat – köztük apámat is – kényszerszermunkára vitték. Mivel anyámat is munkára kényszerítették – igaz, máshol – én a bátyámmal maradtam. Nekünk is dolgoznunk kellett. A búzából szedtük ki az acatot kézzel.

– Mivel nem kaptunk edényeket, én betömtem egy virágcserep alján a lyukat ronggyal, abból ettem. Hogy ne haljunk éhen, éjjel kilopózkodtunk a táborból, hogy felszedjük azt a krumplit, amit napközben elültettünk, majd azt ettük. Elfogyasztottuk a kékkővel beszórt kukoricát is, nem csoda, hogy fertőzést kaptunk tőle. A rossz koszt miatt vérhasjárvány ütött ki, én is megbetegedtem, majdnem bele is haltam. Szinte minden napra akadt olyan, aki összeesett és meghalt, de volt olyan is, akit lelőttek.

– A nővérem Venacon (Szerémség) dolgozott, ott kapott egy papírt, ami alapján a rokonait kivihette a lógerből. Így mi hamarabb szabadultunk, mint a többiek. Újvidékre kerültünk, de valaki megtudta, hogy táborlakók voltunk, feljelentett bennünket, s emiatt három hét után visszakerültünk Szépligetre.

– A lógerban bátyám koporsókat csinált, én segítettem neki a deszkákat összegyűjteni. Csak a kisgyerekeknek csináltuk a ládákat, a felnőtteket minden nélkül dobálták a gödrökbe. Emlékszem, volt olyan is, aki még mozgott, amikor beledobták.

– *Mozsoron csak azok a magyarok maradtak, akik vegyes házasságban éltek. A férfiak legtöbbször kivégezték, a többiek pedig kényszermunkára vagy lógerba hajtották. Amíg mi a táborban voltunk, a faluban a katolikus templomot lerombolták, a temetőt pedig felszántották.*

2. Benedek Ilonka

– *Amikor a magyarok bejöttek, sok szerb átment Bánátba. Később ezek az emberek éjjelenként átjártak a szerb parókiára. Így tudta meg a pravoszláv pap, hogy a partizánok a magyarokat ki akarják végezni, ezért elment a katolikus paphoz, hogy figyelmeztesse a veszélyre. A magyar pap bement a községházára és jelentette az esetet, a hatóság pedig összeszedte készülődőket, amivel kezdetét vette a razzia.*

– *1944-ben, amikor a partizánok bejöttek, úgy összeverték a városelnököt, hogy az belehalt a sérüléseibe. Így járt a katolikus pap is. Sok embert kivégeztek, a holttesteket pedig egy gödörbe temették. Egyik közülük életben maradt, sikerült kimásznia a gödörből, így menekült meg.*

– *Úgy emlékszem, szombati napon jöttek a partizánok. Hétfőn már elvitték apámat, kedden pedig a 16 éves bátyámat. Csütörtökön anyámért jöttek, még szopós húgomra sem voltak tekintettel, őt is elvitték. Ez éjjel a szomszédban aludtunk. A szomszédaink vezetéknéve Kanazir volt, az ő fiuk is a partizánokkal harcolt, később ők mentették meg anyámat. Másnap elköltöztünk a nagybátyámhoz.*

– *Két hét múlva kiengedték anyámat, utána a bátyámat, majd több mint két havi rabság után az apámat*

is. Édesapámat nagyon megverték, de sohasem tudta meg, hogy miért. Hazatérte után kimentünk egy tanyára szolgálni, itt dolgoztunk egész télen. Miután kitavaszkodott, mindenki a határba járt dolgozni, mi pedig egyik nap arra figyeltünk fel, hogy senki nem jön. Furcsának tartottuk, de csak addig, amíg egy szekérrel meg nem jelent két fegyveres partizán. Felszólítottak bennünket, hogy azonnal csomagoljunk, hagyjuk el a házat. Amikor a faluba értünk, mindent elszedtek tőlünk. Apámat Kamenicára vitték kényszermunkára, anyámat – elválasztva kishúgomtól – gyalog Újvidékre irányították, minket pedig az öregekkel kocsival Járekra küldtek. Emlékszem, első éjjel egy sötét szobába zártak bennünket, még enni sem kaptunk.

– Itt öregapám egyik barátja, aki partizán volt, bevitte őt a partizánkonyhába dolgozni. Onnan szerzett nekünk száraz kenyeret és ételmaradékot. Így menekült meg kishúgom az éhhaláltól.

– Járekról nagyon rossz emlékeim vannak. Meghalt a körösztyanyám két gyermeke, de láttam azt is, hogyan dobálják fel a holttesteket a kocsikra. Innen Szépligetre kerülünk, ahol újra egymásra talált a családunk.

3. Névtelen adatközlő

– Török Mihály fiát, Simont több magyar fiúval együtt besorozták a Petőfi-brigádba. Mitrovicán megsebesült, így pár nap szabadságot kapott. Hazatértekor szüleit már nem találta Mozsoron. Édesanyját a járeki gyűjtőtáborban lelte meg, tőle jutott a tudomására, hogy édesapját kivégezték. A járeki lógerből Szépligetre kerültek, majd Paripásról szabadultak

Teleki Júlia: KERESSEM AZ APÁM SÍRJÁT

Visszatekintés a múltba – II., bővített kiadás

– *Török Lajos és Júlia kislánya, Margitka két évesen halt meg Járekon, de itt vesztette életét Török Mária és Perosity József gyermeke, Margitka is. Legrövidebben így lehetne elmondani a mozsori Török család egzodusát.*

– *Az embereket, akiket Mozsoron kivégeztek, a dögtemetőben földelték el.*

A MOZSORI ÁLDOZATOK LISTÁJA

Sorszám és név	Életkor	Foglalkozás	Családi állapot
001. Apró Simon	?	?	?
002. Balázs György	?	?	nős, 2 gyerek
003. Balázs István	?	?	nős, 2 gyerek
004. Balázsné ?	?	bábasszony	?
005. Balázs Pál	?	?	nős, 2 gyerek
006. Balázs Péter	?	?	nős, 3 gyerek
007. Bálint István	?	?	nős, 4 gyerek
008. Bálint Mihály	?	?	nős, 3 gyerek
009. Balog Pál	?	?	?
010. Buza András	28	jegyző	?
011. Buza János	?	?	?
012. Gombár Ferenc	?	?	?
013. Grácsik István	?	?	?
014. özv. Grácsik Péterné	?	?	?
015. Köves István	?	plébános	–
016. Köves István édesanyja	?	?	(015. anyja)
017. Juhász József	?	?	?
018. Juhász Mihály	?	?	?
019. Magyar Ferenc	?	?	nős, 2 gyerek
020. Pálincás Pál	?	?	?
021. Pásztor Pál	?	?	nős, 2 gyerek
022. Petrik Antal	?	?	?
023. Petrik Vince	42	?	?
024. Petrov Joco	?	?	nős (magyar feleség)
025. Petrov Vlado	?	?	nős (magyar feleség)
026. Pusztai Ferenc	?	?	?

Teleki Júlia: KERESSEM AZ APÁM SÍRJÁT
Visszatekintés a múltba – II., bővített kiadás

<i>Sorszám és név</i>	<i>Életkor</i>	<i>Foglalkozás</i>	<i>Családi állapot</i>
027. Pusztai Lőrinc	?	?	?
028. Pusztai Sándor	?	?	?
029. Rideg János	?	?	?
030. Szekeres Péter	?	?	?
031. Topár György	54	?	nős, ?
032. Topár István	31	?	? (031. fia)
033. Török Mihály	?	?	?
034. Vécsi András	?	?	?

A JÁREKI HALÁLTÁBORBAN ELHUNYT MOZSORIAK LISTÁJA

Felnőttek:

<i>Sorszám és név</i>	<i>Életkor</i>
01. Csegu Julianna	33
02. özv. Dezső Rozália	67
03. Lóci Katalin	61
04. Tóth Viktória	67
05.	
06.	
07.	
08.	
09.	
10.	
11.	

Gyermekek:

<i>Sorszám és név</i>	<i>Életkor</i>
01. Balázs Mária	6 hó.
02. Bíró Rozália	8 hó.
03. Giric István	2 hó.
04. Márton Katalin	9 év
05. Márton Rozália	3 év
06. Molnár Rozália	8 hó.
07. Pálfi András	5 hó.
08. Pusztai Ferike	15 hó
09. Peroszity Mária	?
10. Török Károly	8 hó.
11. Török Margitka	4 év

dr. Mészáros Sándor megjegyzése az adatokhoz:

“Közvetlenül a háború befejezése után Jugoszlávia Nemzeti Felszabadító Bizottságának adatai szerint a járeki táborban 3632 magyar nemzetiségű polgár sínylődött, a mintegy 20 kilométer távolságra levő Ókérén pedig 157-et tartottak fogva.”

Teleki Júlia: KERESSEM AZ APÁM SÍRJÁT
Visszatekintés a múltba – II., bővített kiadás